

OB SPREJETJU ZAKLJUČNEGA RAČUNA V TOZD SEM

Uspehi naj bodo spodbuda

Decembra je minilo deset let od ustanovitve Iskrinega tozda SEM iz sestava DO IEZE. Ta viški kolektiv z 269 zaposlenimi se ukvarja s tremi osnovnimi dejavnostmi, proizvodnjo tračnih jader za transformatorje iz železsilicijevih pločevin in ustreznega pribora zanje, s proizvodnjo filtrov za zmanjševanje elektromagnetnih motenj in specialnih kondenzatorjev, tretja dejavnost pa je s področja elektromehanskih elementov, kot so magnetni sklopi, preklopniki, žični upori, žični potenciometri na keramičnih telesih ipd. Tem dejavnostim so dodali še organsko in anorgansko zaščitno elementov in sestavov.

Te dni so v vseh delovnih organizacijah sprejemali zaključne račune za lansko leto in tako je bilo tudi na zboru delavcev tozda SEM na Tržaški 2. Direktor tozda inženir Anton Polajnar je zbranim delavcem natančno ponazoril lanske uspehe in težave, s katerimi so se morali spoprijemati, čeprav so seveda predlog delitve dohodka in čiste dohodka po zaključnem računu že pred tem obravnavali po sindikalnih skupinah. In kaj kaže zaključni račun tega tozda?

Celotni prihodek TOZD SEM za lansko leto je 557,4 milijona dinarjev, kar so dosegli s prodajo na domačem trgu, z izvozom v DO, v TOZD in z izrednimi prihodki, pri čemer je štiri petine čiste prodaje na domačem trgu, izvoza pa je skupaj s tečajnimi razlikami in izvoznimi premijami za nekaj nad 9 odstotkov, preostanek pa tvorijo drugi prihodki.

Izvoz razmeroma slab

Glede na relativno majhen izvoz (290.000 dolarjev) – vse na Madžarsko – si bodo v tozdu prizadevali, da bi z novimi programi prodali na tržišča ZRN, Švice in Francije, da bi tozdu ostalo več nujno potrebnih deviz za uvoz reprodukcijskega materiala in oprme, ker ob sedanjem izvozu tozdu ostane samo okoli tretjina deviz, zasluženih s prodajo na tujem, kar pa je občutno premalo.

Skupna porabljena sredstva znašajo 272 milijonov dinarjev, pri čemer je najmočnejše zastopan material, katerega cene so lani vrtoglavo naraščale. Od celotnega prihodka odšteti stroški predstavljajo dohodek tozda in tega je bilo lani v tozdu SEM za nekaj več kot 284 milijonov dinarjev in dohodek se je glede na leto 1983 povečal za 67 odstotkov kar je nedvomno lep uspeh. Zaradi tako ugodne rasti dohodka so v TOZD SEM zlahka pokrili vse zakonske, pogodbene in samoupravne obveznosti, zaradi česar je ustrezno višji tudi čisti dohodek, ki je bil lani približno 200 milijonov dinarjev. Zaradi naštetega se je to poznalo tudi pri rasti osebnih dohodkov, ki so se glede na leto 1983 povečali v bruto izplačilih za 54 odstotkov, oziroma za 61 odstotkov pri neto izplačilih, ali drugače povedano – čisti povprečni mesečni osebni dohodek delavca se je z 18.238 dinarjev v letu 1983 dvignil na 29.372 dinarjev v lanskem letu.

VPLIVI IN PROTI VPLIVI NA GOSPODARJENJE

Dvojni »boj« delavcev Plutala

Preteklo leto lahko v TOZD Zapiralna embalaža delovne organizacije PLUTAL ovrednotijo kot dvanajst mesecev ponovnega preverjanja srednjeročne opredelitve njihovega razvoja. Izkazalo se je, da bi bili poslovni rezultati znatno slabši, če se ne bi ves čas zavedali, da morajo črpati s svojim znanjem in razvojem številne rezerve pri oskrbovanju proizvodnje kronskih in navojnih zapork.

Kljub temu, da dosega v Plutalu produkcijski izplen že vrednosti, ki jih beležijo podobne tovarne in tehnološko najrazvitejših deželah, oziroma, da se kot edina tovarna zapork v Jugoslaviji približuje evropskim in svetovnim proizvodnim merilom.

Poudarili smo, da bi bili rezultati lahko celo slabši, kot so. Kje so bili in so še vzroki za tako nevarnost?

»Tudi lani so se zaostrovali pogoji gospodarjenja. Še bolj kot tuja recesija, nas je prizadela domača. Ta večplastno. Da se surovine in polizdelki nenormalno dražijo, je že stara, a žal vsakdanja resnica. Huje je to, da so nam zaradi Tovarne bele pločevine v Šabcu uvedli kontingente za uvoz cenejše in boljše tuje pločevine, a sprostil uvoz kronskih zapork. Tako so se številne pivovarne in proizvajalke brezalkoholnih in alkoholnih pijač oskrbele z dvema milijardama uvoženih kronskih zapork in s tem znižale našo proizvodnjo za četrtno. Tako smo lani uspeli prodati le 1,5 milijarde kronskih zapork,« je primerjal del jugoslovanske gospodarske politike z vsakodnevno stvarnostjo direktor TOZDA Ivan Koželj.

Ocenjujete, da ste lani dosegli v TOZD Zapiralna embalaža 2 milijardi 200 milijonov celotnega prihodka, od tega skoraj 400 milijonov na tujih tržiščih. To je ob manjši prodaji za 60 odstotkov več kot leta 1983.

»Kakšne napore je zahteval doseženi rezultat od naših delavcev, boste lahko razbrali iz negativnih in pozitivnih vplivov na naše gospodarjenje.

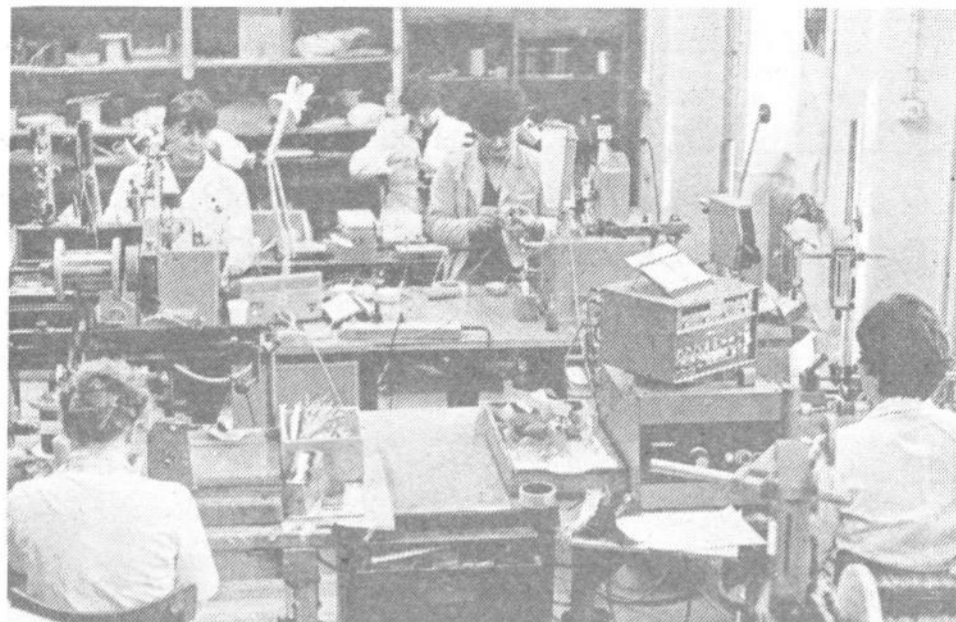
Med očitnejše negativne pojave, ki so vplivali tudi na naše poslovanje, lahko uvrstimo: hudo izsiljevanje v zvezi s sovlaganji, deviznimi participacijami in »sivimi cenami« na domačem tržišču ter izsiljevanje monopolnih cen, predplačil, jamstev, super jamstev in akreditivov na tujem tržišču. V Jugoslaviji smo prav lani dobili toliko

novih tovarnih zapork, kot je republik. To pa tudi za nas pomeni hud spopad z lokalnimi interesi »enotnega« jugoslovanskega tržišča. Saj te tovarne ne nameravajo segati v vroči trg mednarodne konkurence. Obveznosti iz dohodka so za nekajkrat presegle tiste iz leta 1983, predvsem pa so vanj globoko zarezale obresti za najeta obratna sredstva. Zaradi nerednega plačevanja s strani kupcev iz manj razvitih republik in SAP Kosovo, je tudi resneje načeta naša likvidnost.

To je bila ena plat ovir, ki smo jih morali premagovati, da smo vsaj za silo gospodarili. Na drugi strani pa so delavci izvedli tudi naloge, ki so nam pomagale, da smo se obdržali na zeleni veji. Pomembnejše so bile povezane s trenutno velikimi stroški, a s kratkoročnim in dolgoročnim pozitivnim vplivom. Tako smo popolnoma obnovili in usposobili za proizvodnjo nekatere popolnoma dotrajane in odpisane (!!) objekte, osnovna sredstva in infrastrukturo. V danih razmerah že skoraj ne moremo več gospodarneje ravnati s surovinami, polizdelki in energijo. Naj še enkrat ponovim, da tu dosegamo rezultate visoko razvitih tehnoloških držav. Celotna proizvodnja je potekala celo leto v dveh izmenah, po potrebi tudi v treh. Za nekajkrat smo zmanjšali uvoz rezervnih delov. Večino jih že izdelamo sami in mnoge tudi med generalno obnovo posodobimo. Predvsem pa se pripravljamo, da bomo vpeljali proizvodnjo večjega in raznovrstnejšega izbora izdelkov ter, da bomo naročniku sposobni nuditi tudi celotno tehnologijo. Skratka, znanje je naše osnovno gonilo, saj vse bolj spoznavamo, da je pomembnejše KAJ proizvajati, kot pa KAKO proizvajati.

Kakšen položaj pa ste dosegli v blagovni menjavi s tujino?

»Ob manjšem deležu izvoza v celotnem prihodu, beležimo bistveno boljše pokritost uvoza z izvozom. Izvoz bomo znatno povečali v naslednjih letih, predvsem s prodajo izdelkov višje stopnje predelave iz domačih repromaterialov. To bomo lažje dosegali tudi s proizvodnjo v novi tovarni,« je dal ob koncu pogovora optimistično napoved za ta del delovanja kolektiva direktor Ivan Koželj.

Oddelek proizvodnje elektromehanskih elementov – delavke TOZD SEM hitijo kar se da. Na oddelku navijajo sodobne transformatorje, pri čemer je treba biti na moč spreten.

Produktivnost je moč povečati

Ostanek dohodka (okoli 49 milijonov dinarjev) je manj ugoden in obvezna delitev le-tega kaže, da bodo s tem denarjem le težko pokrivali potrebe po obratnih sredstvih in predvidenih investicijah. Zaloga materiala in nedokončano proizvodnjo so ob koncu lanskega leta sicer znatno zmanjšali, tako da bo ostanek dohodka zadoščal za pokritje zalog; kljub temu pa bo investicijska sposobnost skromna.

Na zboru delavcev so zaključni račun osvetlili še z nekaterih drugih vidikov kot na primer: dohodek na delavca se je v primerjavi z letom poprej povečal za 36 odstotkov in je lani znašal 1.130.000 dinarjev, kar je znatno več kot velja za njihovo panogo dejavnosti, kjer je dohodek na delavca samo okoli 700.000 dinarjev, nadalje – povprečna vložena sredstva znašajo 381 milijonov dinarjev, kar je 156 odstotkov glede na leto 1983. Dohodek v primerjavi z vloženi sredstvi kaže rast 107 odstotkov, kar pomeni, da je možna še bolj racionalno izkoriščanje zalag materialov. Na večji dohodek je delno vplivala tudi rast produktivnosti, vendar kot so poudarili se da tudi na tem področju še marsikaj storiti, saj bi lahko z večjo delovno

zavestjo in disciplino še povečali učinkovito izrabo delovnega časa, rezervo na tem področju pa še vedno predstavlja možnost uvedbe dvoizmenskega dela.

Kljub uspešnim kazalcem zaključnega računa, ki so ga delavci sprejeli soglasno, ne gre prezreti težav, ki so jih lani imeli v TOZD SEM z reprodukcijskimi materiali. Problematika je stara že nekaj let, čeprav si za izboljšanje oskrbe prizadevajo v okviru Iskre, dinarska in devizna sredstva pa združujejo tudi s proizvajalci jekel, barvnih kovin in izolacijskih materialov. Kljub vsemu to združevanje sredstev v letu 1984 ni dalo ustreznih rezultatov, tako da so pri uvoženih materialih zabeležili lani celo 50-odstotni izpad.

V skladu s splošnimi prizadevanji v izpolnjevanju nalog dologoročnega programa gospodarske stabilizacije so kljub uspehom, ki jih kaže zaključni račun TOZD SEM, še vedno velike notranje rezerve, in verjamemo, da bo tudi naslednji zaključni račun temeljne organizacije združenega dela SEM, seveda ob znatnih prizadevanjih vseh zaposlenih, vsaj tako pozitiven kot pravkar sprejeti za leto 1984.

DANILO HINIČ

»Dogaja se že, da so uvoženi materiali cenejši od domačih. Samokopirni papir iz ZRN in Finske ni le cenejši od papirja z AERA, ampak predvsem znatno boljši, saj uporabniku omogoča kar petnajst neoporečnih kopij. Prenehati bomo morali z bojem za (pre)visoke cene na domačem tržišču, ampak pričeti z akcijo za evropsko kakovost za domačega kupca,« so ocenili dogajanja na domačem trgu polizdelkov člani skupne obratovalnice VAT-grafika s Kopaliska 4.

TRETJE LETO SKUPNE OBRATNE DELAVNICE VAT

Plačilo po delu, ali...?

Vinko Mrak, Andrej Ambrožič in Tone Janežič so septembra 1982. leta ustanovili prvo skupno obratovalnico v naši občini. Svoje znanje so združili stavec, tiskar in knjigovoz in s pomočjo kredita Ljubljanske banke, Gospodarske banke pričeli z delom.

»Skupaj smo dobili milijon dinarjev kredita. Pogoj ni bil ugoden, saj smo morali odšteti 50 odstotkov lastnega deleža. Aniutete pa vsebujejo znatne obresti.

Leta 1983 so nam priznali 390 tisoč dinarjev davčnih olajšav. To je komaj omembe vredno, v primerjavi z dohodkom, ki smo ga dosegli,« so se ozrli na začetek njihovega skupnega nastopanja pod nazivom VAT-grafika, Kopaliska 4 člani uglašene obratniškega kolektiva.

Po dveh letih skupnega dela znajo izluščiti prednosti take skupne obratniške delavnice.

»Odstotnost enega od lastnikov ni nikdar ovirala poteka dela v naši delavnici. Posameznik težko pebrodi številne težave, s katerimi se srečuje pri uve-

lavljanju obrata. Skupno smo to zmogli in lahko rečemo, da smo s kakovostnim in pravočasno opravljenim delom tudi uspeli.

Upamo, da se bodo še temeljitje poznale te prednosti pri uvozu materiala in opreme, pa tudi pri ostanku čistega dohodka.

Vinko, Andrej in Tone so delali polni dve leti dobesedno od jutra do večera. Po potrebi tudi ponoči. Ustvarjali so velik brutto dohodek, ob končnem, priznanem dohodku na posameznika pa imajo občutek, da niso plačani po ustvarjenem in po delu. Pri petih milijonih letnega prometa na osebo, so jim priznali leta 1983 le 43 tisoč din brutto osebnega dohodka mesečno.

»S 1. januarjem letos smo zaposlili tri delavke za montažo in knjigoveška dela. Kot osnovni osebni dohodek smo jim določili 40 tisoč dinarjev mesečno. Tako nam ne ob več potrebnih delati po 12 in več ur dnevno, ob koncu leta pa se bodo pokazali tudi stvarnejši stroški naše delavnice,« so nas opozorili na zadnjo spremembo v njihovi že prostorsko pretresni delavnici.

Radi povedo, da se je stvarna vrednost osnovnih sredstev v teh dobrih dveh letih z nabavo novih strojev skoraj podesetorila. Z velikim samoodpovedovanjem in z željo, da bi naročniku lahko izvedli vsako tiskarsko storitev. Le knjig ne nameravajo tiskati.

»Bolj malo nam je dosedaj ostajalo za v žep. Tudi letos bo še težko, potem, pa pričakujemo boljše čase. Seveda, če ne bomo spet posodobili naših strojev. Srčno si želimo, da bi lahko dobili za našo delavnico zahodnonemške offset stroje,« so opredelili svoje razmišljanje o naslednjih letih člani prve skupne obratovalnice v naši občini.

STANE JESENOVEC

Kljub temu da so tudi lani delali v TOZD Zapiralna embalaža v težkih prostorskih pogojih, so povečali fizično produktivnost skoraj za 20 odstotkov